

A HAWALA ALKALMAZÁSÁVAL ELKÖVETETT TERRORIZMUSFINANSZÍROZÁS

BEVEZETÉS

Az utóbbi időben számos kutatás, illetve tanulmány foglalkozott a hawala rendszerrel, egyrészt a terrorizmusfinanszírozásban betöltött szerepe miatt, másrészt azért, mert a migráció növekedésével gyakorlatilag a világ minden táján elterjedt, bankrendszeren kívüli pénzáttutalási lehetőséggé vált. Európa számos országában hiányoznak a területre vonatkozó ágazati szabályozások, és bűncselekményi kategóriába tartozik, ugyanakkor az arab országokban a mindennapi pénzügyi élet része, ahol magas látencia mellett ugyan, de próbálják átláthatóvá és ellenőrizhetővé tenni.

A hawala jelentőségét tekintve a terrorizmusfinanszírozás terén mindenképpen kiemelendő, hogy Afganisztán területén jelenleg is több terrrorszervezet működik, valamint az Interpol közzétette közel 60 000 olyan külföldi terrorista harcos profiladatait, akik ott harcoltak.¹ Az országban egyes becslések szerint a pénzügyi tranzakciók 90%-a a több mint 900 hawalaszolgáltatón keresztül zajlik,² ezért egyértelmű, hogy nem lehet figyelmen kívül hagyni annak esetlegesen terrorizmusfinanszírozásra történő használatát. Szíriában pedig a menekülttáborokban élők, az Európába visszatérni szándékozó külföldi harcosok is többek között a hawalán keresztül juthatnak támogatáshoz. A hawala több konfliktuszónában is ismert és használt pénzáttutalási rendszer, ezért szükséges és fontos működésének megértése, a terrorizmusfinanszírozásban betöltött szerepének vizsgálata, a felderítési lehetőségek feltérképezése.

A HAWALA EREDETE

Azok, akik a hawala eredetét kutatják, általában az iszlámmal hozzák összefüggésbe. Etimológiai értelemben a hawala egy arab kifejezés, amely az átutalást jelöli,

¹ Európai Parlament 2021.

² ROSS-BARRATT 2022.

kereskedelmi értelemben pedig a pénz és érték egyik helyről a másikra történő átutalásának gyakorlatát jelenti a hawaladaroknak nevezett szolgáltatókon, ügynökökön keresztül. A hawalát az arab jogi kommentárokból adósságcserének értelmezik, különösen történelmi vonatkozásban, a távolsági kereskedelemmel összefüggésben.

A hindi és az urdu nyelvekbe átvittetve – Indiában és Pakisztánban – a kifejezés megtartotta ezt az értelmet, de a bizalommal és a referenciával kapcsolatos további jelentéseket is kapott, amelyek a hawala működési elveit tükrözik. A kereskedelemben részt vevő afgánok pedig *sarafinak*, vagy egyes számban *sarafnak* nevezik magukat, amelynek a jelentése pénzváltó.³

Létrejötteinek gazdasági indoka az volt, hogy a régi kereskedelmi útvonalakon az arannyal és más fizetőeszközökkel való utazás veszélyekkel járt, a hawala viszont kiküszöbölte ezt a problémát. A helyi rendszereket széles körben használták és máig használják Kínában, Ázsiában, Afrikában, különböző elnevezésekkel.⁴

A HAWALA FOGALMA

A hawalára nincs általánosan elfogadott definíció, a téma szakértői az alapvető jellemzők alapján szokták meghatározni. A FATF⁵ a hawala- és más hasonló szolgáltatókat⁶ olyan pénzáttalálóként definiálja, amelyek különösen bizonyos földrajzi régiókhoz vagy etnikai közösségekhez kötődnek, és amelyek pénzeszközök átvételét és átutalását szervezik, vagy ezzel egyenértékű értéket közvetítenek, amelyet hosszú időn keresztül kereskedés, készpénz és nettó elszámolás útján egyenlítenek ki.⁷

A FinCEN⁸ 2003 márciusában kiadott 33. számú ajánlása a hawalát a világszerte működő számos informális értéktranszferrendszer (*informal value transfer system* – IVTS) egyikeként említi. Az IVTS-nevek általában az adott IVTS-hez leginkább kapcsolódó etnikai hovatartozásnak felelnek meg,⁹ ahogyan azt az előbbieken említettem.

³ THOMPSON 2007.

⁴ Például Fei-Ch'ien (Kína), Padala (Fülöp-szigetek), Hundi (India), Hui Kuan (Hongkong), Phei Kwan (Thaiföld) stb.

⁵ A Pénzügyi Akciócsoport (Financial Action Task Force – FATF) a pénzmosás és terrorizmus finanszírozása elleni küzdelem nemzetközi standardjait meghatározó kormányközi szervezet.

⁶ HOSPP – Hawala and Other Similar Service Provider.

⁷ Financial Action Task Force 2013.

⁸ The Financial Crimes Enforcement Network (FinCEN) – Pénzügyi Bűnüldözési Hálózat.

⁹ FALCIGLIA 2011.

A HAWALA MŰKÖDÉSE

A szakirodalom megkülönböztet fehér és fekete hawalát. Fehér hawala esetében alapvetően legális forrásból származó pénzt küldenek legális célokra (például rokonnak létfenntartásra), ugyanakkor fekete hawala esetében vagy a pénz származik illegális forrásból, vagy illegális célra használják, illetve ennek kombinációja is előfordulhat.

A rendszer gyors, hatékony, megbízható és olcsó, nincs „nyitvatartási idő”, és nincs „ünnepi nyitvatartás” sem. Ezen túlmenően a bevándorlók többsége ragaszkodik ahhoz a pénzügyi rendszerhez, amelyet életük során már megismertek. Sokan nem is tudnak bankszámlát nyitni, illetve az otthon maradt rokonok sem férnek hozzá feltétlenül banki szolgáltatásokhoz.¹⁰ Az utalásnak lehet adóelkerülési célzata is, mivel így az adóhatóságok előtt rejtve marad a munkavállalással megkeresett, a család támogatására szánt összeg. Az is elképzelhető, hogy a valuta-ellenőrzési szabályokat és ennek szankcióit kívánják így megkerülni.

Az iskolázatlanság, az írástudatlanság, a nyelvismeret hiánya szintén potenciális akadályokat jelenthetnek a külföldi munkavállalók számára, és megnehezítik a hivatalos ügyintézt. Sok külföldi közösségben csak a férfiak vándorolnak ki, családtagjaikat az anyaországban hagyják. Ezekben a közösségekben néha konzervatív családi hagyományok uralkodnak, és a nők nem létesítenek kapcsolatot olyan intézményekkel, mint a bankok. Egy megbízható hawaladar, akit a faluban ismernek, és tisztában van a társadalmi szabályokkal, elfogadható közvetítő.¹¹

Elsősorban olyan családok tagjai dolgoznak a hawalahálózatban, akik már generációk óta ebben tevékenykednek. A hawala alaptétele a bizalom az ügyfél és a hawaladar, valamint hawaladar és hawaladar között, amely különböző mértékben kiterjed a mindkét fél által ismert személyekre is. A legtöbb hawaladar régóta fennálló üzleti, rokoni kapcsolatban van egymással.¹²

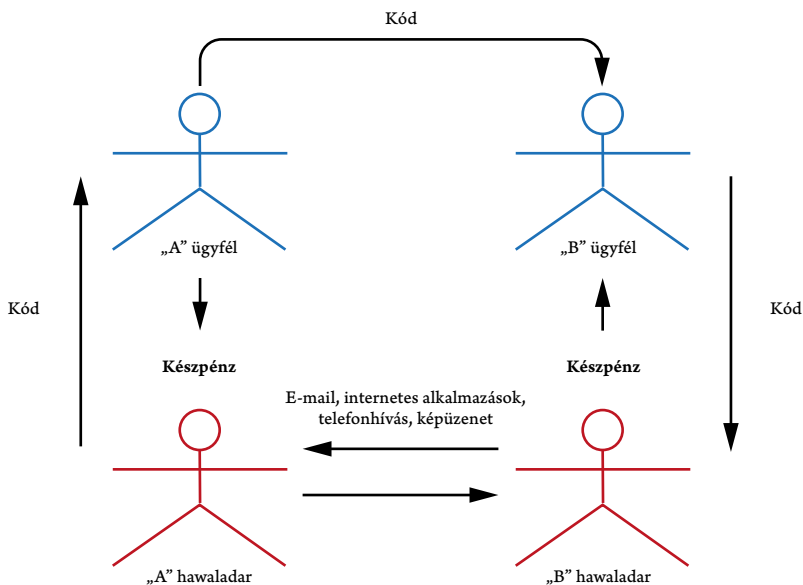
A hawaladarak az anyanyelvükön a helyi újságokban, hírlevelekben, az interneten hirdetik magukat. A közösségi médiában is alkalmaznak felhívásokat, amelyekben a szolgáltatás lehetőségére hívják fel a figyelmet. Ezek azonban kódoltak, vagy utazással kapcsolatos szolgáltatásokra, vagy valutaváltási ügyletekre hivatkoznak. Sok hawaladart pedig csak „szájhagyomány” útján ismernek.

Hogyan működik a hawala? A kezdeti tranzakció lehet egy A országbeli ügyfél („A” ügyfél) átutalása egy másik, B országban lévő ügyfél („B” ügyfél) részére. Egy A országbeli hawaladar („A” hawaladar) egy meghatározott pénznemben kap pénzt „A” ügyféltől, és cserébe hitelesítési céllal kódot ad. Ezután utasítja B országbeli

¹⁰ FALCIGLIA 2011.

¹¹ EL-QORCHI et al. 2003: 6–9.

¹² FALCIGLIA 2011.



1. ábra: Folyamatábra a hawala sematikus szemléltetéséhez

Forrás: a szerző szerkesztése

levelezőpartnerét („B” hawaladar), hogy a helyi pénznemben egy ezzel egyenértékű összeget juttasson el egy kijelölt kedvezményezettnek („B” ügyfél), akinek a kódot meg kell adnia a pénzügyi átvételéhez.¹³

Amennyiben a hawala bűncselekményhez köthető, akkor az ügynök úgynevezett begyűjtőt alkalmaz, aki személyesen találkozik a bűnözői kör pénzfutárával, és a pénz átadásánál kódokat, tokeneket (kódszámok, bankjegy sorszáma, bankjegy darabja vagy eltépett bankjegy stb.) alkalmaznak. A begyűjtési folyamat során folyamatos üzenetváltás (e-mail, SMS, Messenger, internetalapú alkalmazások) van a felek között a pénzáadás helyéről, idejéről, az ellenőrző kódról és az átadás körülményeiről.

A pénzeszközöket átadó hawaladarnak is rendelkeznie kell a pénzeszközök megelőlegezéséhez szükséges tőkével (*pool*), mivel az elszámolásra a tranzakció után kerül sor, és az egyoldalú és/vagy késedelmes lehet. A hawaladar összekapcsolódhat pénzváltókkal, akik a szükséges készpénzt, adott esetben a devizaváltást is biztosítják.

A hawaladar bevétele származhat díj felszámításából vagy az árfolyamrésből. Alacsonyabb jutalékot számít fel (általában 1–4%), mint a bankok, mivel alacsonyabb az üzemeltetési költség. A hawaladar jutaléka sok mindentől függ, például az összeg nagyságától, a földrajzi területtől, amit a tranzakció érint. A devizaárfolyamok is

¹³ QORCHI et al. 2003.

sokkal kedvezőbben alakulnak a hawaladaroknál, mint a bankoknál. A rendszerükön keresztül történő devizaátutalások ösztönzése érdekében a hawaladarok néha mentesítik a külföldön tartózkodókat a díjfizetés alól. Ezzel szemben magasabb díjakat számítanak fel azoknak, akik a rendszert az árfolyam-, tőke- vagy adminisztratív ellenőrzések elkerülése érdekében használják.¹⁴

A nagyobb városok közötti hawalatranszferek lebonyolítása átlagosan 6–12 órát vesz igénybe. Általában 24 óra az olyan országok közötti átutalás, ahol a címzett más időzónában van, vagy ahol a kommunikáció kevésbé megbízható. Több időre lehet szükség olyan régiókban történő kifizetéseknél, ahol a hawaladarnak nincs helyi irodája vagy képviselője. Mivel a rendszer a bizalmon alapul, a modern telekommunikáció nem előfeltétel, ugyanakkor az információtechnológia fejlődése nagyban elősegítette használatát.¹⁵

A hawaladarok egymással szemben fennálló, a kezdeti tranzakció által létrehozott kötelezettségi pozíciójának kiegyenlítése történhet áruimport vagy „fordított hawala” útján. A fordított hawalaügylet nem feltétlenül jelenti azt, hogy az elszámolási ügyletben ugyanazoknak a hawaladaroknak kell részt venniük; más hawaladarokat is bevonhatnak, és egy másik ügyletbe is kapcsolódhat. Pozícióik átruházhatók más közvetítőkre is, akik átvehetik és konszolidálhatják az eredeti pozíciókat, nagykereskedelmi vagy multilaterális szinten is elszámolhatnak.¹⁶

Vegyünk a fenti kiinduló példa alapján egy hawaladarok közötti elszámolást: „A ügyfél” 2500 dollárt adott a hawaladarjának („A” hawaladar) az Egyesült Államokban, tengerentúli tranzakció céljából. Az „A” hawaladar most 2500 dollárral rendelkezik, míg „B” hawaladarnak ugyanezzel az összeggel tartozik, a díjakat nem számítva. Egy héttel később „B” hawaladar 3000 dollárt közvetít az Egyesült Államokba. „A” hawaladar fogja a 2500 dollárt, amely valószínűleg az üzlete széfjében van, hozzáad 500 dollárt, és átadja a kijelölt kedvezményezettnek. Most „B” hawaladar birtokában van 3000 dollár, ami az eredeti előleg és az „A” hawaladarnak járó 500 dollár visszafizetését jelenti. Ez a folyamat szó szerint a végtelenségig tarthat. Általában az egyik bróker végül jelentős egyenleggel zárhat, amelyet túl nehéz fenntartani, és így kénytelenek lesznek elszámolni.¹⁷

A hawaladarok több száz vagy több ezer tranzakciót kötnek össze hetek vagy hónapok alatt, és a konszolidáció különböző szinteken történik. A középszintű hawaladarok a kis piaci szereplők elszámolóházaként működnek, a nagyobb hawaladarok pedig elszámolóházaként működnek a középső szinteken lévők számára,

¹⁴ El-QORCHI 2002.

¹⁵ El-QORCHI et al. 2003.

¹⁶ El-QORCHI 2002: 31.

¹⁷ FALCIGLIA 2011.

és így tovább. E rétegződés ellenére végül a legalacsonyabb szinteken is el kell számolni.¹⁸ Az elszámolás történhet bankszámlákon keresztül, a pénzeszközök fizikai mozgatásával készpénzfutárokkal, de áruszállítással, cserével, drágakőcsempészéssel, hamis számlázással (árak vagy szolgáltatások túl- vagy alulszámlázása), tartozásbeszámítással, csekkkel, bármivel, ami erre alkalmas. A hawaladarok megbízhatnak külön könyvelőt is, aki figyelemmel kíséri a közöttük lévő pénzmozgást, az elszámolást, az egyenleget.

A modern IVTS-rendszerben¹⁹ (Informal value transfer system – nem hivatalos pénzáttalási szolgáltatások) egy készpénzigényes vállalkozás részeként kínálnak hawalaszolgáltatást is. Ilyen lehet például a mobiltelefon-értékesítés, fodrászat, gépjármű-kereskedelem, élelmiszerüzletek, különböző külkereskedelmi tevékenységek. Itt az elszámolási folyamat különbözik a hagyományos rendszertől, mivel az IVTS-műveletből kapott pénzt összekeverik a szokásos üzletből származó pénzeszközökkel.²⁰

A HAWALA SZABÁLYOZÁSA

Szabályozás az EU-ban, az Egyesült Királyságban és az USA-ban

Az Európai Unióban az 2015/2366 európai parlamenti és tanácsi irányelv értelmében a hawalát működtetőknek – mint minden pénzforgalmi szolgáltatást nyújtó szolgáltatónak – engedélyezett pénzforgalmi intézményeknek kell lenniük, mivel a hagyományos bankrendszeren kívüli és megfelelő engedély nélküli pénzáttalások lebonyolítása illegális, vagyis nem szabályozott pénzforgalmi szolgáltatások nyújtásának minősül.²¹

Ausztriában a hawalaüzletek a Finanzmarktaufsicht²² engedélye alapján működhetnek jogszerűen. Az engedélyezés elmulasztása büntetést vonhat maga után, és 50 000 euróig terjedő pénzbírsággal sújtható.²³ Németországban a hawala a pénzforgalmi szolgáltatás körébe tartozik, és a német pénzforgalmi szolgáltatások felügyeletéről szóló törvény értelmében engedélyezési, nyilvántartási kötelezettség alá esik. A törvény alapján a pénzforgalmi szolgáltatás során a fizető féltől

¹⁸ BOWERS 2009.

¹⁹ BOWERS 2009.

²⁰ United States Department of the Treasury Financial Crimes Enforcement Network 2003.

²¹ European Parliament 2020.

²² Pénzügyi Piaci Hatóság, FMA.

²³ UNODC 2023: 19.

pénzösszeget fogadnak el fizetési számla létesítése nélkül, kizárólag azzal a céllal, hogy a kedvezményezettnek megfelelő összeget utaljanak át, és azt a kedvezményezett rendelkezésére bocsássák. A természetes személyek a német büntető törvénykönyv rendelkezései alapján büntethetők, különösen pénzmosással, adócsalással, terrorizmusfinanszírozással összefüggésben.²⁴

Álláspontom szerint büntetőjogi szempontból a hawala Magyarországon bűncselekmény: a Btk. 408. §-ba ütköző jogosulatlan pénzügyi tevékenység büntettét követi el a hawaladar, a büntetési tétele három évig terjedő szabadságvesztés [ágazati jogszabályi háttér: a hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról szóló 2013. évi CCXXXVII. törvény 3. § (1) bekezdés d) pont és a 6. § (1) bekezdés 54. pont, 87. f) pont, 116. pont]. Magyarországon a hawalatevékenységet végzők köre nem tartozik a pénzmosás és terrorizmus finanszírozása megelőzéséről és megakadályozásáról szóló 2017. évi LIII. törvény (Pmt.) hatálya alá szolgáltatóként, ezért nincs bejelentési kötelezettsége a Nemzeti Adó- és Vámhivatal Központi Irányítás Pénzmosás és Terrorizmusfinanszírozás Elleni Információs Iroda felé.

A hawalatevékenység legális az Egyesült Királyságban, a pénzáttalási vállalkozásnak regisztrálnia kell a vámhatóságnál, és meg kell felelnie a pénzmosás és terrorizmusfinanszírozás elleni szabályoknak.²⁵

Az USA Patriot Act (Hazafias Törvény) kibővítette a „pénzügyi intézmény” fogalmát az IVTS-üzemeltetőkre is, és meg kell felelniük az összes regisztrációs, nyilvántartási, bejelentési követelménynek, valamint regisztrálniuk kell a FinCEN²⁶-nél. Az engedély nélküli pénzáttalási tevékenység az USA-ban is bűncselekmény.²⁷

Szabályozás az arab országokban

Az arab országokban a hawala szabályozásának egyik mérföldköve a 2002-ben, Abu-Dzabiban tartott konferencia, amelyen a jelen lévő résztvevők elfogadták az Abu-dzabi Nyilatkozatot. Ez alapján az országoknak el kell fogadniuk a FATF²⁸ ajánlásait, ki kell jelölniük az illetékes felügyeleti hatóságokat, hogy figyelemmel kísérjék és kikényszerítsék ezen ajánlások alkalmazását a hawalára és más egyéb

²⁴ Gesetz über die Beaufsichtigung von Zahlungsdiensten (ZAG) 63. § (1) bekezdés 6. pontja, valamint 1. szakasz 2. mondata és Strafgesetzbuch (StGB).

²⁵ HM Revenue & Customs 2020a; 2020b.

²⁶ Az USA pénzügyi információs egysége.

²⁷ United States Department of the Treasury Financial Crimes Enforcement Network 2003.

²⁸ Financial Action Task Force: Pénzügyi Akciócsoport.

alternatív pénzáttalási szolgáltatókra.²⁹ A későbbiekben is tartottak konferenciákat Abu-Dzabiban a hawala kérdéskörében, amelynek lényege, hogy a részt vevő országok regisztrálják és/vagy engedélyezzék az informális átutalási rendszereket. Kiemelték, hogy a közvetítőket képzésben kell részesíteni, illetve felhívták a figyelmet a kockázatértékelés fontosságára.³⁰

Az alábbiakban két arab ország rendszerét választottam részletesebb ismertetésre, Afganisztánt a sajátos helyzete, az Egyesült Arab Emírségeket a hawala nemzetközi hálózatában betöltött szerepe miatt.

Afganisztán

A tálibok előző, ötéves uralma (1996–2001) után Afganisztánban formális pénzügyi rendszer gyakorlatilag nem létezett, leginkább a belföldi és nemzetközi átutalásokat egyaránt biztosító informális hawalára támaszkodott.

Afganisztánban jelenleg is kihívást jelent a megbízható, átlátható és olcsó pénzügyi szolgáltatásokhoz való hozzáférés. Míg a 2017-es Global Findex adatai szerint a felnőtteknek mindössze 15%-a rendelkezett számlával bármely pénzügyi intézménynél (beleértve a mobilpénzszámlákat is), 2021-ben ez a szám már 10%-ra csökkent. Az ideiglenes tálib kormányzat 2021. augusztusi indulása előtt megbénult bankszektor jelenleg strukturális gyengeségektől és nagyon korlátozott nemzetközi összeköttetéstől szenved. A nemzetközi bankok kockázatsökkentése azt jelentette, hogy a banki csatornákon keresztül történő nemzetközi fizetések száma egyre kevesebb. A likviditási és készpénzfelvételi korlátok pedig továbbra is aláássák a lakosság bankrendszerbe vetett bizalmát. Ez azt eredményezte, hogy Afganisztánban továbbra is a fizikai készpénzszállításokra támaszkodnak (2021 augusztusa óta több mint 2 milliárd dollár értékben).³¹

Az elmúlt évek során történt fejlesztések ellenére a hawala rendszer nem rendelkezik olyan szintű felügyelettel, mint a kereskedelmi bankok, az ügyleteket szájról szájra, telefonos csevegésekkel és WhatsApp-üzenetekkel hajtják végre, minimális dokumentációval.

2018-ban az Afganisztáni Központi Bank, a Da Afghanistan Bank (DAB) merész és politikailag népszerűtlen lépéseket tett a hawala-„ipar” felügyeletének javítása érdekében. A reformok között szerepelt, hogy a hawaladarokat kötelezték arra, hogy jogi státuszukat egyéni vállalkozásból társasággá alakítsák, és új társasági

²⁹ MAIMBO 2003.

³⁰ Middle East and North Africa Financial Action Task Force 2005.

³¹ ZAHHEER 2023.

engedélyeket kérjenek, továbbá megtiltották a hawaladarok részére a kölcsönnyújtást és a betétgyűjtést. Megkövetelték az információk gyűjtését (például ügyfelektől származó dokumentumok), hogy megfeleljenek a Know Your Customer- (KYC) -kötelezettségeknek, valamint a gyanús tevékenységről bejelentések (SAR) megtételét olyan ügyfelekről, akik részt vehetnek pénzmosásban, terrorizmusfinanszírozásban, adóelkerülésben, csalásban vagy kábítószer-kereskedelemben.

A hawaladarok ellenálltak az újításoknak, 2018-ban az ügyfeladatok gyűjtése ellen volt tüntetés, 2021-ben pedig 16 napos sztrájkot tartottak a hawaladarirodák vállalatokká alakítása miatt. 2020-ban a DAB átfogó ellenőrzést tartott, és számos hiányosságot tárt fel. A DAB vezetése 2021. augusztus 14-én, egy nappal Kabul összeomlása előtt találkozott az iparág képviselőivel, hogy megvitassák az ágazatban kialakult helyzetet. Jelenleg azonban már a tálibok ellenőrzik és felügyelik ezt a pénzügyi ágazatot is.

A DAB ma a tálib kormány része, miközben hatáskörébe tartozik a pénzmosás és terrorizmusfinanszírozás elleni küzdelem és az afganisztáni pénzügyi információs egység (FIU), a FinTRACA felügyelete, amely korábban pont a tálibok pénzügyeinek kivizsgálásáért volt felelős.³²

Egyesült Arab Emírségek

A hawalát a 2019-ben kiadott, a regisztrált hawalaszolgáltatókról (*Registered Hawala Providers – RHP*) szóló rendelet szabályozza. Minden, az Emírségekben hawalatevékenységet folytató szolgáltatónak rendelkeznie kell a Központi Bank által kiállított szolgáltatói tanúsítvánnyal, valamint kötelesek számlát vezetni egy, az Egyesült Arab Emírségekben működő banknál, amelyet az elszámolásokhoz használnak.³³

A HAWALA FELDERÍTÉSE

Az Európai Unióban ismert a hawalával való visszaélés pénzmosási vagy terrorizmusfinanszírozási célokra, és a Bizottság nemrégiben értékelte azt a kétévente elkészülő szupranacionális kockázateértékelésében is. Bár a hawalát egyes, az EU-ban jelen lévő közösségekhez kapcsolják, annak pontos kiterjedése nem ismert.

³² ZERDEN 2021.

³³ NAIR 2022.

Hol jelenhet meg a hawala az európai pénzügyi rendszerekben a fent említett regisztrációs és bejelentési kötelezettségeken kívül? Elképzelhető, hogy a hawaladarak közötti elszámolások bankszámlán történnek, ennek lehet kockázati indikátora például a gyakori készpénzbefizetés harmadik fél részéről, vagy igazolható gazdasági kapcsolat nélküli külföldi átutalások ugyanannak a cégnek, személynek, vagy gyűjtőszámla használata. A hawalaügynök azonosítása ezek alapján – egyéb kiegészítő információk nélkül – gyakorlatilag lehetetlen feladat, mivel ezek az indikátorok nem kizárólagosan a hawalára jellemzők.

A felderítés során elsődlegesen szükséges a hawalaügynökök azonosítása, a hálózat megismerése, amely érdekében rendkívül fontos lehet a felderítő és nyílt nyomozati eljárások során keletkező, valamint a pénzintézeteknél fellelhető információk összesített feldolgozása. A hawala készpénzforgalmon alapul, nincs közvetlen pénz- és értékáramlás a feladó és a címzett között, és csak a hawaladarnál hagy maga után olyan írásos vagy elektronikus feljegyzést, amelyet a nyomozók a pénz útjának követéséhez felhasználhatnak. A tevékenység nehezen beazonosítható üzlethelyiségekben, bazároknál folyik, a kis falvakba és a világ nagyvárosaiba is eljut.

A humán forrásból származó információk felhasználásával lehetséges a hawaladarak pontos és gyors azonosítása, a tevékenység fázisainak megismerése (pénzátadás, kommunikáció, utólagos pénzmozgatás módja, illegális hawala megállapítása), illetve a humán kapcsolat által további felderítési lehetőségek nyílnak. Ezt nehezíti az egyes régiókból származó közösségek zárt működése, illetve a közösség tagjai között fennálló bizalmi viszonyok.

További cél a hawaladar kapcsolati körének feltérképezése, azonban ez jelentős kihívást jelent, a pénzmozgásokat gyakran olyan hálózaton keresztül irányítják – és a legtöbb esetben olyan országokból és országokba –, amelyeknek korlátozott a kapacitása vagy a tapasztalata a határokon átnyúló pénzügyi nyomozások lefolytatásában. Természetesen több lehetőség is van a nemzetközi együttműködésre, de ezek részletes bemutatása a tanulmánynak nem feladata.

A felderítés során nem szabad elfelejteni az etnikai hovatartozást. Az érintetteket szinte mindenhol etnikai kapcsolat fűzi egymáshoz. Minden etnikai csoportnak vannak bizonyos pénzügyi és egyéb szokásai, amelyek jellemzőek rájuk.³⁴

A titkos információgyűjtések során lehetőség van ellenőrizni a pénzmozgással kapcsolatban felmerülő célszemélyek vagyoni háttérét, vállalkozásait és a korábban vázolt jelenségek meglétét (import-export tevékenység, könyvelés, bankszámlák közötti átutalások, befizetések). Ez a fajta eljárás forrásként szolgálhat a hawaladíler azonosítására, és gyanú esetén további ellenőrzések végrehajtására. Feltérképezhető,

³⁴ FALCIGLIA 2011.

hogy mely célszemélyek ellen van folyamatban büntetőeljárás, van-e lehetőség házkutatás végrehajtására, a rendőri erők felkészítésére (hawalatevékenység jeleinek felismerése).

Jelentős információforrás lehet a pénzmozgással érintett, vagyon elleni, gazdasági bűncselekmények elkövetése miatt büntetőeljárás alá vont, megjelölt célszemélyi körhöz tartozó személyeknél házkutatás végrehajtása. A házkutatások során lehetőség van a hawalatevékenység folytatására utaló információk beszerzésére (jegyzetek a tartozásokról, számítástechnikai eszközökön és mobiltelefonokon keresztül továbbított kommunikáció stb.). A kommunikációs eszközök ellenőrzése során – a szöveggörnyezet figyelembevételével – lehetőség van a hawalatevékenységre utaló üzenetek (kódok, tokenek, átadási helyek stb. továbbítása), beszélgetések tartalmának megismerésére. Ennek egyik legnagyobb akadálya, hogy az ellenőrzött személyek széles körben használják a legújabb fejlesztésű, titkosítással ellátott, internetalapú alkalmazásokat.

A terrorizmusfinanszírozás felderítése nagy kihívást jelent az alkalmazott módszerek összetettsége, sokfélesége, bonyolultsága, az adományozók és a végső felhasználók, címzettek közötti számos rétegzés és utalás miatt, amelyet tovább bonyolít, hogy a folyamatban részt vehetnek olyan személyek is, akik nem feltétlenül tudnak a pénz forrásáról vagy a végcéljáról. Persze egymozzanatos is lehet a terrorizmusfinanszírozás, egyetlen tranzakcióval, nem rétegezve, nem bújtatva is el lehet az anyagi eszközt juttatni a végcélhoz.

A hawalaügynökök majdnem minden esetben egy legális vállalkozás mellett folytatják tevékenységüket, ezért szét kell tudni választani a legális és az illegális jövedelmeket. Az is előfordulhat, hogy nem magának a hawalaügynöknek van vállalkozása, hanem hozzá kapcsolódó személyek vállalkozásait használja fel a pénzügyek intézésére, a ki- és befizetésekre.

A hawalatevékenység megállapítása csak egy állomás a terrorizmusfinanszírozás elleni fellépés szempontjából, mert további információ szükséges arra vonatkozóan, hogy van-e terrorizmus finanszírozására utaló adat a nemzetközi és nehezen követhető pénzmozgások között. A hawalat tranzakciók közül a terrorizmusfinanszírozásra szánt anyagi eszközök beazonosítása nehéz, ehhez konkrétabb információk szükségesek, például jelszó használata ezeknél a tranzakcióknál, vagy a címzett beazonosítható, terrorizmushoz kapcsolható személy stb. A hawalat tranzakcióknak egyébként csak egy kis százalékát teszik ki a terrorizmusfinanszírozáshoz vagy más bűncselekményekhez (például embercsempészéshez) kapcsolódó pénzmozgások.

Szinte lehetetlen kimutatni, hogy például a Magyarországon befizetett pénzt milyen célra fordítják, mert a célországban sem tudják nyomon követni a pénzmozgást. Ezenkívül a célországok rendfenntartó hatóságaival sokszor nincs megfelelő

nemzetközi kapcsolat (konfliktuszónák, azokkal szomszédos országok stb.), vagy nem válaszolnak kellő gyorsasággal és pontossággal, de nemzeti érdekeik szerint akár vissza is tarthatnak információkat.

Az a fentiek alapján egyértelmű, hogy a tranzakcióban csak a befizetés és kifizetés helyén van készpénzmozgás, ugyanakkor ehhez a készpénzhez kapcsolódóan hawalaügynökökből, pénzváltókból és futárokból álló olyan nemzetközi hálózat működik, amelynek felderítése nagy kapacitást igényel. A hálózat a szabályozott pénzügyi rendszeren kívül működik, gyakorlatilag láthatatlan, ezért a pénzügyi adatok beszerzése céljából a szolgáltatók megkeresése helyett a titkos információgyűjtés eszközei kerülnek előtérbe.

A hawaladarok nyilvántartása lehet egy egyszerű papírcetli, amelyen nevek és/vagy számok szerepelnek, sajátos gyorsírással, és amelyeken a más hawaladaroknak járó összegek vagy tartozások találhatók. Egyéb megerősítő információk nélkül nehéz megfejtetni, hogy mindez mit jelent. A papíron szereplő információk lehetnek kódoltak és különböző pénznemben nyilvántartottak is. Sokszor az érintett felek kezdőbetűit használják. Néhány hawaladar egyszerűen fejben tartja az általa végzett tranzakciókat, elszámolásokat,³⁵ a legnagyobb kihívás elé állítva a felderítést. A technika fejlődésével akár internetalapú kommunikációs csatornákat felhasználva, csoportok kialakításával is történhet a tranzakciók dokumentálása. Általában a hawalaügynökök által használt dokumentáció, ha van ilyen, harmadik felek számára nehezen hozzáférhető. A különböző országokban nincsenek szabványos dokumentációs követelmények vagy számviteli módszerek az üzletvitelre. A hawaladarok jellemzően nem tartanak fenn nagy központi ellenőrző irodát a tranzakciók elszámolásához, ehelyett a hawaladarok laza társulása bonyolítja le egymással az üzleteket, jellemzően formális vagy jogilag kötelező erejű megállapodások nélkül.³⁶ Néha több évvel ezelőtti tranzakciós dokumentumokat is megőriznek, különösen az elszámolás követése miatt, de az is lehet, hogy a tranzakciót követően megsemmisítik azokat.

A kedvezményezettnek továbbítandó kódot tartalmazó cédulát leszámítva a hawaladaroknak nincs szükségük ügyfél-azonosító dokumentumra a tranzakciók végrehajtásához. A kedvezményezettnek csak a kódot kell bemutatnia annak bizonyítékeként, hogy ő a pénzeszközök kedvezményezettje. Ha valamilyen ügyfél-azonosítást kérnek, az általában önkéntes alapon történik. Következésképpen számos nem hivatalos pénzügylet nem hagy ellenőrzési nyomot a bűnüldöző szervek számára.³⁷

³⁵ FALCIGLIA 2011.

³⁶ ROTH-GREENBURG-WILLE 2004.

³⁷ EL-QORCHI et al. 2003: 6–9.

Sok hawalahálózat működik a világ meghatározott területei között, vagy akár egy adott országon belül is. Az egyén, aki például Kanadából pénzt akar küldeni Pakisztán egy területére, használhat egy bizonyos hawaladart, azonban, ha már Pakisztán másik területére akar pénzt küldeni, elképzelhető, hogy egy másik ügynököt kell választania. Tovább nehezíti a hálózat feltérképezését, hogy a hawaladarok anyanyelvükön kommunikálnak egymással, így nagy kapacitást igényel a közlemények, telekommunikációs eszközökön tárolt adatok megismerése, fordítása.

A jogosulatlan pénzügyi tevékenység nyomozása Magyarországon a vármegyei (fővárosi) rendőr-főkapitányságok hatáskörébe tartozik,³⁸ azonban nincs kiterjedt gyakorlata a hawala felderítésének, nyomozásának. Természetesen a hawala használata önmagában nem jelent terrorizmusfinanszírozást is, amennyiben ilyen jellegű információk kapcsolódnak hozzá, akkor az a Terrorelhárítási Központ³⁹ vagy a Készenléti Rendőrség Nemzeti Nyomozó Iroda⁴⁰ hatáskörébe tartozik, attól függően, hogy titkos információgyűjtés vagy előkészítő eljárás, illetőleg nyomozás elrendelésére van lehetőség a rendelkezésre álló adatok alapján. A szervek közötti együttműködés nagyon fontos, az információk megosztása elengedhetetlen ezekben az ügyekben.

Esettanulmányok

Az esettanulmányok feldolgozását 9/11-gyel kezdtem. Az érdekelt, vajon az al-Káida használta-e a hawalát a támadás finanszírozásához.

9/11 előtt az al-Káida a pénzének nagy részét hawala útján mozgatta, tucatnyi megbízható hawaladart használt, akik szinte biztosan tudták a pénz forrását és célját. Az al-Káida futárokat is alkalmazott – az útvonal és a pénzösszeg nagyságától függött, hogy alkalmanként egy vagy több futárt –, mert ezek biztonságos módot jelentettek a pénzeszközök mozgatására. A futárokat jellemzően az al-Káidán belülről toborozták.

9/11 után az a hawalahálózat, amelyet addig az al-Káida használt, nagyrészt megsemmisült. Számos fő hawaladart őrizetbe vettek, mások személyazonosságát pedig felfedték a lefoglalt jegyzetekből.

A 9/11-es összeesküvés vezetője, Khalid Sheikh Mohammed körülbelül 120 000 dollárt adott át az összeesküvést segítő Abdul Aziz Alinak Dubajban, aki azt

³⁸ 25/2013. (VI. 24.) BM rendelet a Rendőrség nyomozó hatóságainak hatásköréről és illetékességéről, 1. melléklet.

³⁹ A Rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény, 7/E. § (1) bekezdés a) pont aa) alpont.

⁴⁰ 25/2013. (VI. 24.) BM rendelet a Rendőrség nyomozó hatóságainak hatásköréről és illetékességéről, 2. melléklet.

az Egyesült Államokban lévő gépeltérítőknek juttatta el. Ennek ellenére a 9/11-es összeesküvés finanszírozásának kiterjedt vizsgálata végül nem tárt fel olyan bizonyítékot, hogy a gépeltérítők a hawalát használták volna a terrorista támadások elkövetéséhez. Az átutalások, a pénzeszközök tényleges behozatala és a külföldi bankszámlák használata elegendőnek bizonyult a finanszírozáshoz.⁴¹

Mennyire voltak felkészülve a pénzügyi nyomozók egy ilyen horderejű ügy felgöngyölítésére? 9/11 előtt az USA National Security Agencynél (NSA, Nemzetbiztonsági Ügynökség) maroknyi ember foglalkozott a terrorizmus finanszírozásával kapcsolatos kérdésekkel, és az idegen nyelvi képességeknek is híján voltak. Az NSA hatékonyságát korlátozta a hírszerző és bűnüldöző szervek közötti hiányos információcseré, és nem volt olyan terrorizmusfinanszírozási hírszerző, elemző központ, amely minden információhoz hozzáfért.

2006-ban az olasz hatóságok azzal gyanúsították Naresh Jain (más néven Naresh Patel) indiai üzletembert, hogy naponta négymillió dollárnyi drogüzletekből és terrorizmusból származó pénzt mosott tisztára többek között albán heroinkereskedők és az afgán tálibok számára egy szépségszalomon keresztül. Ügyleteihez előszeretettel használta a hawalát.⁴²

2010-ben életfogytig tartó szabadságvesztésre ítélték az USA-ban Faisal Shahzad pakisztáni férfit, aki egy autóba rejtett pokolgépet akart felrobbantani a New York-i Times Square-en. Pakisztánban a Tehrik-e-Taliban nevű tálib csoport képezte ki a robbantásra, és 12 000 dollárral finanszírozta is a támadást. Ennek kapcsán vádat emeltek Mohammad Younis ellen, amiért a hawala rendszeren keresztül 7000 dollárnyi pénzt juttatott Faisal Shahzadnak.⁴³ Aftab Ali Khan pakisztáni állampolgár hawalat tranzakció keretében 4900 dollárt juttatott el Faisal Shahzadnak, de végül nem vádolták meg azzal, hogy tudta volna, hogy Shahzad mit szándékozik tenni a pénzzel.⁴⁴

2015-ben Spanyolországban egy 250–300 üzletből – hentesüzletekből, szupermarketekből és telefonos hívásközpontokból – álló országos kiterjedtségű hawalarendszert azonosítottak, amelyet többnyire pakisztáni brókerek használtak az olyan terrorcsoportokhoz csatlakozó harcosok finanszírozására, mint az ISIS⁴⁵ és az al-Nuszra Front. A titkos hálózat arra összpontosított, hogy pénzt utaljon

⁴¹ ROTH–GREENBURG–WILLE 2004.

⁴² Milliárdokat forgatott becsületszóra a drogbandák és terroristák bankára 2009.

⁴³ MOORE 2015.

⁴⁴ U.S. Immigration and Customs Enforcement 2011.

⁴⁵ Islamic State of Iraq and Syria: Iraki és Szíriai Iszlám Állam.

az Észak-Szíriában tartózkodó spanyol dzsihadistáknak, havi 518,5 font összeget adva egy egyedülálló és 777 fontot egy házas harcosnak.⁴⁶

2019-ben a Spanyol Nemzeti Rendőrség elindította az úgynevezett Wamor-műveletet, amelynek fő célszemélyei a szíriai Fares Kutayni és családja voltak, akik az 1980-as években érkeztek Spanyolországba. Fares nehézgépjárművek adásvételével és ingatlanszolgáltatásokkal foglalkozott Madridban és Valenciában, és spanyol állampolgárságot kapott. A *taqiyya* gyakorlatát alkalmazta, amely abból állt, hogy „hitetlennek adta ki magát”, hogy ne keltsen gyanút.

2017 decemberében a nyomozók felfedezték, hogy fia, Human visszatért Spanyolországba, miután Szíriában letöltötte büntetését, amelyet egy al-Káida-támadáshoz való kötődése miatt kapott. Ennek eredményeképpen vizsgálni kezdték a család gazdasági hátterét, és kiderült, hogy gyakran utalnak pénzt hawalával a származási országukba, konkrétan az al-Nuszra Fronthoz tartozó Hal'y Tahir al-Samnak, amelynek vezetője Fares testvére, Manaf Kutayni volt.⁴⁷

A francia pénzügyi nyomozó egység (Traitement du renseignement et action contre les circuits financiers clandestins – Tracfin) 2015-ben egy több mint 300 törökországi és libanoni személyből álló hálózatot derített fel, amely több mint 400 ISIS-szimpatizáns által küldött pénzeszközöket gyűjtött össze – csak Franciaországban mintegy egymillió euró értékben –, hogy azokat Szíriába és Irakba küldjék, amivel külföldi harcosok toborzását támogatták. Belgiumban egy 2013 és 2017 között működő hasonló hálózat becslések szerint 212 000 eurót küldött a hawalán keresztül, amelyet 111 személytől gyűjtöttek be.⁴⁸

Törökországban a Pénzügyi Bűncselekményeket Vizsgáló Testület (Mali Suçlar Araştırma Kurulu – MASAK) 2016–2017-ben kezdte el vizsgálni az al-Khalidi, az al-Hebo ékszerüzleteket, az al-Haramot és a Sakksoukot, aminek eredményeképpen⁴⁹ a török rendőrség 22 gyanúsítottat vett őrizetbe, akiket terrorizmusfinanszírozással és engedély nélküli fizetési tevékenységgel vádoltak meg. A vádlottak transznacionális pénzátutalási hálózatokat működtettek fedőcégeken és pénzváltókon keresztül, egy „al-Haram” nevű számítógépes program és az általa naponta létrehozott jelszavak segítségével, amivel az ISIS-t támogatták.⁵⁰ Az átutalások úgy zajlottak, hogy a pénz valójában nem mozgott, de a két fél cégei többszöri átutalás után rendszeres időközönként elszámoltak.

⁴⁶ MOORE 2015.

⁴⁷ GÓMEZ 2021.

⁴⁸ MAUVAIS 2020.

⁴⁹ BIÇER 2019.

⁵⁰ TASTEKIN 2019.

A szíriai al-Hol és az al-Roj menekülttábor rendelkezik az ISIS-tagok egyik legnagyobb koncentrációjával, akik továbbra is kapnak nemzetközi szinten, több csatornán keresztül támogatóiktól adományokat. A táborokon belül két fő útja van a pénzeszközöknek: a hivatalos út a táborigazgatás által jóváhagyott, kiválasztott hawaladarokon keresztül, vagy informális úton, nem jóváhagyott tranzakciókon keresztül. A kettő közötti határ néha elmosódik. Az al-Hol táborigazgatásának engedélye alapján a tábor lakói csak 200 dollár összegű utalást kaphatnak havonta, de kenőpénzért cserébe a tábor egyes tisztviselői nagyobb összegeket is engedélyeznek.⁵¹

2020-ban az OFAC⁵² beazonosította Faruq Hamudot, aki a Tawasul hawalacég fióktelepén keresztül pénzösszegeket juttatott el ISIS-tagoknak az al-Hol táborban. 2021 májusában az OFAC az Idris és Ibrahim al-Fay testvéreket, valamint a törökországi székhelyű Al-Fay Company pénzszolgáltató vállalkozást azonosította, amely megkönnyítette az ISIS tagjainak történő pénzáttalásokat az al-Hol táborba.⁵³

Az Europol⁵⁴ jelentősége a felderítések során

A különböző fenyegetéértékelésektől kezdve a hírszerzési és operatív tevékenységeken át az Europol rendelkezik azokkal az eszközökkel és forrásokkal, amelyekre szükség van több országon átvívelő nyomozások támogatásához. A fent említett Wamor-műveletben például az Europol megkönnyítette az országok közötti információcserét, és operatív elemzéssel is támogatta az ügyet, illetve egy szakértő Spanyolországba történő kiküldésével nyújtott támogatást, hogy az operatív információkat összevesse az Europol adatbázisával, és kapcsolatot biztosítson a helyszíni nyomozókkal. Az Europol technikai támogatást nyújtott a lefoglalt elektronikus eszközök elemzéséhez is.⁵⁵

ÖSSZEGZÉS

A tanulmány bemutatta a hawala kialakulását, legfontosabb jellemzőit, működését. Több példán keresztül áttekintette a különböző nemzeti szabályozásokat, amelyek alapján egyértelmű, hogy a hawalának más a megítélése az arab országokban, ahol

⁵¹ ALEXANDER 2021.

⁵² Office of Foreign Assets Control: Külföldi Eszközöket Ellenőrző Hivatal (USA).

⁵³ ALEXANDER 2021: 17.

⁵⁴ European Police Office: Európai Rendőrségi Hivatal.

⁵⁵ Europol 2020.

vannak történelmi gyökerei, és más az európai országokban, ahol nincs tradíciója. A tanulmány esetpéldákon keresztül illusztrálta azokat a kihívásokat, amelyekkel a terrorizmusfinanszírozási célokat szolgáló hawala felderítésével foglalkozó bűnüldöző, valamint a terrorelhárítási egységek, hatóságok szembesülnek, érintve az európai fellépés legfontosabb szereplőjének, az Europolnak a tevékenységét is.

Az egyértelmű, hogy a hawala tekintetében szükséges az elmozdulás abba az irányba, hogy a migráció felgyorsulásával legyen európai szinten egységesen szabályozott és engedélyezett. Azokban az esetekben, amikor a hawala ezen az esetkörön kívül esik bűncselekményi kategóriaként, növelni kell az erre irányuló felderítési kapacitást. A terrorizmusfinanszírozás megakadályozásával foglalkozó nemzetközi szervezetek becslései alapján magas a látencia ezen a területen, a hawala pénzküldési rendszerek, illetve az ezekhez, valamint a pénzváltásokhoz kapcsolódó azonosítatlan eredetű és célú készpénz áramlása kiemelten magas kockázatúak terrorfinanszírozás szempontjából, ezt a jövőben semmiképpen sem lehet figyelmen kívül hagyni.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- ALEXANDER, Audrey (2021): *Financing Detainee Activities in Al-Hol and Roj Camps*. West Point, NY: Combating Terrorism Center – United States Military Academy. Online: <https://ctc.westpoint.edu/wp-content/uploads/2021/09/Cash-Camps.pdf>
- BIÇER, Aysu (2019): *Turkey Broke Back of Daesh Global Money Transfer System*. Online: www.aa.com.tr/en/economy/turkey-broke-back-of-daesh-global-money-transfer-system/1613806
- BOWERS, Charles B. (2009): Hawala, Money Laundering, and Terrorism Finance: Mirco-lending as an End to Illicit Remittance. *Denver Journal of International Law & Policy*, 37(3), 379–419.
- EL-QORCHI, Mohammed (2002): Hawala. *Finance & Development*, 39(4), 31–33. Online: <https://doi.org/10.5089/9781451951998.022>
- EL-QORCHI, Mohammed et al. (2003): *Informal Funds Transfer Systems*. Washington, D.C.: IMF. Online: <https://doi.org/10.5089/9781589062269.084>
- Europol (2020): *Two Arrests in Spain for Terrorist Financing*. Online: www.europol.europa.eu/media-press/newsroom/news/two-arrests-in-spain-for-terrorist-financing
- FALCIGLIA, Charles (2011): In Search of the Hawaladar. *ACAMS Today*, 10(3). Online: [www.acamstoday.org/in-search-of-hawaladar/](http://acamstoday.org/in-search-of-hawaladar/)
- Financial Action Task Force (2013): *The Role of Hawala and Other Similar Service Providers in Money Laundering and Terrorist Financing*. Online: www.fatf-gafi.org/content/dam/fatf-gafi/reports/Role-of-hawala-and-similar-in-ml-tf.pdf.coredownload.pdf
- GÓMEZ, Amanda Pérez (2021): The Hawala, the Enemy of Operation Wamor: the Trust System. *Atalayar.com*, 2021. december 4. Online: www.atalayar.com/en/opinion/author/hawala-enemy-operation-wamor-trust-system/20210412122856135306.html
- HM Revenue & Customs (2020a): *Guidance and Regulation*. Online: [www.gov.uk/search/guidance-and-regulation?organisations\[\]=hm-revenue-customs&parent=hm-revenue-customs](http://www.gov.uk/search/guidance-and-regulation?organisations[]=hm-revenue-customs&parent=hm-revenue-customs)

- HM Revenue & Customs (2020b): *Money Laundering: Understanding Risks and Taking Action for Money Service Businesses*. Online: www.gov.uk/government/publications/money-laundering-understanding-risks-and-taking-action-for-money-service-businesses
- MAIMBO, Samuel Munzele (2003): *The Money Exchange Dealers of Kabul. A Study of the Hawala System in Afghanistan*. Washington, D.C.: The World Bank. Online: <https://doi.org/10.1596/978-0-8213-5586-2>
- MAUVAIS, Lyse (2020): Financing Terrorism Gets More Sophisticated, Endangers Remittances for Ordinary Syrians. *Syria Direct*, 2020. október 22. Online: <https://syriadirect.org/financing-terrorism-gets-more-sophisticated-endangers-remittances-for-ordinary-syrians/>
- Middle East and North Africa Financial Action Task Force (2005): *Hawala. Best Practices*. Online: www.menafatf.org/information-center/menafatf-publications/best-practices-concerning-hawala
- Milliárdokat forgatott becsületszóra a drogbandák és terroristák bankára (2009): *Origo*, 2009. december 13. Online: www.origo.hu/nagyvilag/20091213-naresh-jain-havala-drogbandak-es-terroristak-bankara.html
- MOORE, Jack (2015): Hawala: The Ancient Banking Practice Used to Finance Terror Groups. *Newsweek*, 2015. február 24. Online: www.newsweek.com/underground-european-hawala-network-financing-middle-eastern-terror-groups-307984
- NAIR, Deepthi (2022): UAE Central Bank Unveils Awareness Campaign for Hawala Remittances. *The National News*, 2022. július 14. Online: www.thenationalnews.com/business/money/2022/07/14/uae-central-bank-unveils-awareness-campaign-for-hawala-remittances/
- ROSS, Nicholas – BARRATT, Stefanie (2022): Remittances to Afghanistan Are Lifelines: They Are Needed More Than Ever in a Time of Crisis. *Migration Data Portal*, 2022. augusztus 15. Online: www.migrationdataportal.org/blog/remittances-afghanistan-lifelines
- ROTH, John – GREENBURG, Douglas – WILLE, Serena B. (2004): *Monograph on Terrorist Financing. Staff Report to the Commission*. National Commission on Terrorist Attacks upon the United States. Online: https://govinfo.library.unt.edu/911/staff_statements/911_TerrFin_Monograph.pdf
- TASTEKIN, Fehim (2019): Islamic State's Money Transfer Network Busted in Turkey. *Al-Monitor*, 2019. október 1. Online: www.al-monitor.com/originals/2019/10/turkey-syria-isis-money-transfer-network-busted.html
- THOMPSON, Edwina A. (2007): Misplaced Blame: Islam, Terrorism and the Origins of Hawala. *Max Planck Yearbook of United Nations Law Online*, 11(1), 279–305. Online: <https://doi.org/10.1163/18757413-900000009>
- U.S. Immigration and Customs Enforcement (2011): *ICE Deports Pakistani Man Investigated During the Failed Times Square Bombing*. Online: www.ice.gov/news/releases/ice-deports-pakistani-man-investigated-during-failed-times-square-bombing
- United States Department of the Treasury Financial Crimes Enforcement Network (2003): *Informal Value Transfer Systems*. *FinCEN Advisory*, 33. Online: www.fincen.gov/sites/default/files/advisory/advis33.pdf
- UNODC (2023): *The Hawala System*. Online: www.unodc.org/documents/data-and-analysis/AOTP/Hawala_Digital.pdf
- ZAHEER, Namoos (2023): Rethinking Payments in Afghanistan. *World Bank Blogs*, 2023. augusztus 4. Online: <https://blogs.worldbank.org/en/endpovertyinsouthasia/rethinking-payments-afghanistan>

ZERDEN, Alex (2021): Reassessing Counter Terrorism Financing in a Taliban-Controlled Afghanistan. *Just Security*, 2021. szeptember 17. Online: www.justsecurity.org/78221/reassessing-counter-terrorism-financing-in-a-taliban-controlled-afghanistan/

Egyéb források

1994. évi XXXIV. törvény a Rendőrségről

2013. évi CCXXXVII. törvény a hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról

25/2013. (VI. 24.) BM rendelet a Rendőrség nyomozó hatóságainak hatásköréről és illetékességéről

Európai Parlament (2021): Állásfoglalási indítvány az afganisztáni helyzetről (2021/2877/RSP). 2021. szeptember 13. Online: www.europarl.europa.eu/doceo/document/B-9-2021-0458_HU.pdf

European Parliament (2020): Answer Given by Executive Vice-President Dombrovskis on Behalf of the European Commission. 2020. július 31. Online: www.europarl.europa.eu/doceo/document/E-9-2020-003382-ASW_EN.html

Gesetz über die Beaufsichtigung von Zahlungsdiensten (ZAG): Online: www.gesetze-im-internet.de/zag_2018/BJNR244610017.html

Strafgesetzbuch (StGB): Online: www.gesetze-im-internet.de/stgb/